

Redaktør: M g r. I r g e n s. Medarbeidere: mgr. Dr. Karl Kjelstrup, dominikanerpater A. Lutz, Sigrid Undset, Lars Eskeland

„St. Olav“ utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontor eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2,50 pr. kvartal forskuddsvis betalt. for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. ihende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften.

„St. Olav“s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743 Redaktøren privat 14161 Redaksjonssekretæren privat 17340 — „St. Olav“s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, åpent torsdage fra 10-2 og 4-7. Lørdager fra 10-1. De øvrige dage fra kl. 10-4 Utbetalinger kun tirsdag kl. 3-4.

INNHold: Påskens lys. — Himmelbrødet. — Palmegrenen. — Krusifikset — Kirkeklokkene. — Påsketanker. — Literatur og livssyn. — Søndag eller Weekend. — † Therese Kneip. — Dronning Astrids ekteskap og konversjon. — Bokanmeldelse. — Herhjemme.

Krusifiks fra Værøy kirke, utført av Henning von der Heide ca. 1500

Påskens lys.

«Natten skal lyse som den klare dag» — slik uttrykker Kirken Påskemorgens triumf — Kristi seier over dødens og ondskapens krefter.

Da dagslyset på Påskemorgen trengte inn i Kristi grav, blev mørket fra Langfredag fordrevet og den tomme grav vidnet om at dødens makt var bruddt og beseiret. Og nu vidner Påskelyset som tennes i våre kirker Påskeaftens morgen om at Kristi lys for alltid har forjaget de skygger av uhygge, som dødens mørke kastet over menneskenes sinn, sålenge vår skjebne hinsides døden var beheersket av tvil og frykt. Før Kristus stod op av graven, hadde nok menneskene en anelse om at døden ikke var noen absolutt avslutning på menneskets tilværelse. Man hadde mer eller mindre dunkle forestillinger om at det var et slags videre-liv etter døden, men selv blandt Israels folk var ikke det hinsidige ansett som attråverdige. Man gjorde sig ikke store forhåpninger om dette liv i skyggernes land og de fleste kunde ikke uten gru se frem mot denne fremtidsutsikt.

Så kom Påskemorgen med det glade, befriende budskap: «Herren er sannelig opstanden!» Og med det budskap blev som ved et trylleslag menneskenes livskår forvandlet! Det er jo noe ethvert menneske er klar over, så sant han tenker på det, at vi er på vei, på vandring uten stans mot vår dødstime. Og hele livet må fortone sig anderledes når det vi uvegerlig nærmer oss dag for dag, time for time, istedenfor å være omgitt av frykt og tvil kan stå for oss som inngangen til en tilværelse så lys og

skjønn at den overgår all forstand. Når døden med all dens pine og gru betyr overgangen til en tilstand, hvor det ikke mer skal være hverken sorg eller smerte, da må vi juble med apostelen: «Død hvor er din seir, død hvor er din brådd?» Derfor er ikke Påskefesten alene den store høitid til minne om Kristi seir, den er også for oss en dag full av håp og glad forventning.

Ethvert menneske bærer i sig en ubegrenset lykketrang og vi higer alle efter en tilstand hvor vi fri for alle savn har oppnådd alt det vi bevisst eller ubevisst lenges efter. Hvor mange håper ikke ved begynnelsen av dette liv å finne den fullkomne lykke, og på tross av de skuffelser det jordiske liv etterhvert bringer oss, tror man uanfektet at den lykke man lenges efter, er innen nær rekkevidde. Man knytter i sine tanker lykken til et eller annet jordisk, som man stadig venter på og som for de fleste vedvarende uteblir. Og får man det man higer efter, så viser det sig å innebære skuffelse. Det bringer aldri hvad man ventet. Den hl. Augustin forklarer hvad dette beror på i sitt berømte ord: «Den har skapt oss for dig Herre og vårt hjerte er urolig inntil det hviler i dig». Påskeevangeliet gir oss forvisningen om at en gang skal vi nå frem, skal vår tilværelse bli uten savn. Selv om jordelivets skuffelser og sorger kan bøie den kristne, så kan det aldri ta fra ham det levende håp om den avgjørende og endelige seir. Som vi synger i vår påskesalme: «Fryd dig i påskeglede; for Herren er opstanden».

*Av kommuniionsbilledet
på Trondenes kirkes
hovedalterskap. av
Bernt Notke.*

c. 1470.

Himmelbrødet.

„Panem de coelo praestitisti eis: Du har skjenket dem brød fra himmelen.“

(Skjærtorsdags-liturgien).

*I ørkensand blandt tørre strå
hvor lyset skalv i morgenrøden
en vandringsmann bedøvet lå
i feberglød og kamp med døden.*

*Da går i morgenvindens sus
en hvisken gjennom ørkenødet:
„Stå op, Elias, tøm ditt krus
og spis med glede himmelbrødet.“*

*Og dødens mørke skygger svant
han reiser sig, om enn med møie,
og ser sig om hvor solen brant
fra skyfri himmel i det høie.*

*Med kraftløs hånd han griper til,
endskjønt han tror han ennu drømmer.
Da føler han at kraft og ild
det matte legem gjennomstrømmer.*

*„Et krus med vin, et stykke brød.
Ha takk, o Gud, for himmelgaven.
nu reddes jeg fra visse død,
nu er jeg frelst fra ørkengraven.“*

*Med glød i blikket, sterk og glad
mot fjerne mål han fremad stevner
og lover Gud med jubelkvad
for nye krefter, nye evner*

*Jeg vet en annen pilgrimsgang,
hvor tusener med kamp og møie
går fremad under jubelsang
i kraft av „brødet fra det høie.“*

*På veien hjem med pilgrimsstav
vi stevner gjennom tidens øde
og speider over død og grav
mot evighetens morgenrøde.*

*Vår fot er trett og sårt vårt blikk,
på livets kraft vår korsvei tærer.
Et stykke brød, en leskedrikk
vårt hjerte lengselsfullt begjærer.*

*Og se! Der dekkes oss et bord
av Herrens egen hånd den blide,
og kjærlig lyder nådens ord:
„Kom til mig, I som er i kvide!“*

*O Altrets dyre Sakrament,
o pilgrimsbrød i støvets dage —
fra himlen blev du til oss sendt
som styrkens måltid for de svake.*

*I dig vi, som Elias, fant
kraft til å bære pilgrimstaven —
nei, mer enn det: Du er vårt pant
på herlighetens liv bak graven.*

K. Kjelstrup.

Palmegrenen.

Kardinal Baudrillart
forretter ved Palmevig-
sel i Séminaire des Car-
mes, Paris.

Så langt historien går tilbake møter vi palmegrenen som seirens og maktens symbol. Da Teseus holdt sitt triumfinntog på Kreta skjenket han etter hvad Pausanias beretter sine seirende feltherer en krans av palmeblader og også op til de olympiske guder rakte palmetreet sin krone. Appollo og Diana er etter den greske mytologi født under skyggen av et palmetre, hvorfor palmen også i folkets bevissthet kom til å stå som et symbol på fruktbarhet. Man sendte palmegrener til den vordende mor som tegn på alle gode ønsker for barnets fremtid og ved bryllupper utsmykket man de nygifte hus med palmeblader.

Fra Grekenland bragtes palmen til Rom hvor den likeledes blev betraktet som en hedersgave til seierherren. Første gang vi vet at den anvendes som seierspris er år 461 — men Titus Livius beretter at Rea Sylvia i en drøm under en palme blev bebudet at Rom skulde grunnlegges og at denne drøm førte til at palmen blev symbolet for Romulus, Rea Sylvias sønn og derfra bomerket for selve byen. Julius Cæsar forstod at Rom skulde bli en verdensstad og vinne verdensherredømmet, da han i en visjon så en palme vokse op av den statue han hadde tilegnet seiersgudinnen. Sagnet forteller videre mange beretninger om hvorledes keiserne stadig bókstavelig «står med palmer i hendene» når de har seiret over sine motstandere — helt historisk sann er beretningen om at keiserne Severus og Antonius Caracalla oprettet en premie for dyktige advokater som de fikk overrakt utenom sitt salær og som kaltes palmarium — atter et bevis på den uløselige forbindelse som består mellom palmen og den triumferende seierherre. Titus Livius forteller også om en palmedrakt, en palmetoga som et attribut til triumfatorens inntog. Men som allerede sagt er det ikke alene seiren, men også herredømmet, makten, som palmen symboliserer. Severus iklær i sine fortellinger således Jupiter en palmetoga.

Med kristendommen fikk palmen en ny æra. Vi

ser at paven optar den gamle skikk med å sende palmegrener til høitstående personer, men nu har skikken en annen betydning. Nu sendes de ikke mer som en lykkønskning, nu sendes de som et pant på selve seiren, ti palmen er nu velsignet. Det første historiske eksempel vi har er da pave Johannes VIII. sammen med et brev datert 13. februar 877 sender en palmegren til Karl den skaldede i Paris for at han kan «overvinne alle sine fiender, synlige og usynlige». Av dette vil man forstå at skikken å velsigne palmer er urgammel. Likeledes tok man hurtig annet grønt i bruk der hvor det var vanskelig å få tak i palmer.

Oprinnelsen til de vigslede palmer kjenner vi alle — det er Kristi inntog i Jerusalem på den dag som senere er feiret som palmesøndag. Det lettebevegelige jødiske folk hyldet Frelseren slik som det var skikk å hedre en seierherre: med palmer og jubelrop, idet de i ham som Messias forventet den avgjørende seier for jødefolket. Ti også jødefolket hadde palmen som seierssymbol — i Vulgata nevnes under vandringer i ørkenen at der var hugget engler og palmer — «sculpsit Cherubini et Palmes» — på de hellige ting — likesom Simeon da han hadde erobret makten over Israel og inntatt Jerusalem «gikk med alle sint tilhengere inn i staden med lov og pris og palmeblad i hendene». Hva var da mer naturlig enn at Frelseren blev mottatt på samme måte: «De tok palmegrener i sine hender og holdt mot ham, idet de ropte: Hosianna — velsignet være han som kommer i Herrens navn, Israels konge».

De frankiske konger fikk ved sin høitidelige kroning en palmegren i hånden sammen med sceptret — og palmen hørte med til deres kongelige insignier.

*

Og endelig har vi til sist palmegrenens helligste egenskap: når den symboliserer martyriet. Ti da er den tegn på den himmelske seir, den evi-

Krusifikset —

O crux, ave spes unica —.

Krusefikset
fra Feiring kirke.

«Herre, vi hylder ditt kors og vi lover og priser di hellige opstandelse — ti se, formedelst korsets tre er der kommet glede over allverden». Fra kristenhetens første dager har korset vært det store symbol på menneskenes befrielse fra syndens og dødens makt. Men allikevel går der ca. 5 århundrer før den kristelige kunst begynner å ta korsfestelsen til motiv for sine fremstillinger. I katakombene er det andre symboler enn korset som gjør sig gjeldende, hvilket har sin grunn i at Kirkens kunst til å begynne med var sepukral, d. v. s. knyttet til og inspirert av gravene, hvorfor den tok sine motiver mest fra opstandelsen. Katakombene var jo opprinnelige gravplasser hvor de kristne døde kunde hvile i fred for de hedenske likskjendere. Dertil kom at hedningene særlig tok forargelse av korsets symbol, som i de kristnes øiner vel betegnet deres tros høidepunkt, men ellers blott var en særlig vanærende straff. Imidlertid blev korsfestelsen i det fjerde århundre avskaffet som straff, og på samme tid hadde kristendommen fått flertall i det fleste land, hvor dens bekjennere etterhvert inntok dominerende stillinger.

Samtidig begynte man å illustrere bibelhåndskrifter og selvfølgelig forsøkte man også da å gi en historisk fremstilling av begivenhetene under Kristi kors ut fra Joh. 19, 25: «Men ved Jesu kors stod hans mor og hans mors søster, Maria, Kleofas' hustru og Maria Magdalena». Og snart blir krusifikset det mest benyttede symbol og gjenstand for

de allerfleste avbildninger både i malerkunsten og skulpturen.

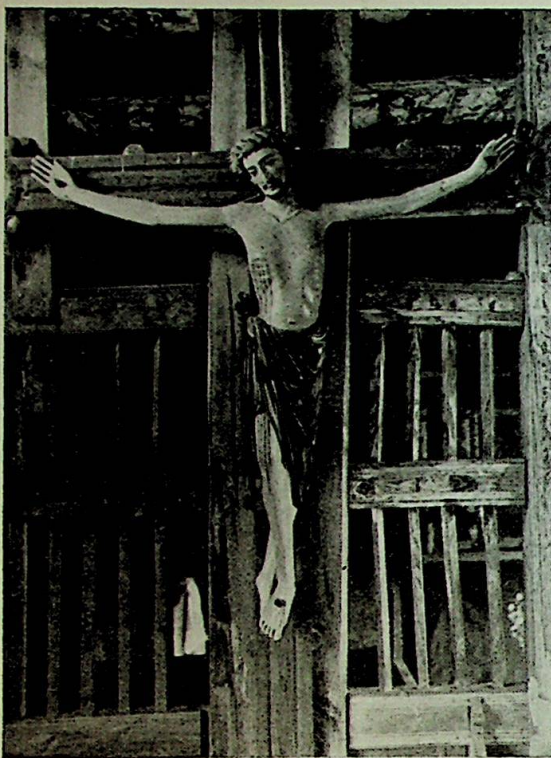
I en meget interessant avhandling om krusifiksets videre utvikling skriver res. kap. M. Stensaker:

«Det såkalte karolingiske eller romanske krusifiks fremstiller Kristus levende uten spor av smerte, med opreist hode og langt adskilt hår. Ansiktet er ofte ungdommelig og skjegglost. Kristus står på korsets forbrett med de gjennemborete føtter ved siden av hverandre, så der altså i det hele anvendes 4 nagler. Istedetfor den opprinnelige fotside kjortel blir ofte brukt et kort hofteklæde. Efter den tids opfatning fremstillet krusifikset den seirende Kris-

Krusifiks fra Hedals kirke.

ge seier — den som rekker så langt videre enn alle fyrsters jordiske seire. Martyrene er «victorum genus optimum»: de største seierherrer som har eksistert. Deres mot overgår alt annet mot — deres seierspalme er den evige: Palma gloriae sempiternae.

Krusifiks fra Enebak kirke.

tus (Deus triumphans). Noe senere blir Kristus også fremstillet med kongekronen, som i ennu senere tid blir ombyttet med tornekronen, idet det triumferende etterhånden blir avveket ved at hodet bøies trett til siden. Her i landet finnes flere norske krusifikser av denne romanske triumferende type.

Det klassiske land for det triumferende krusifiks er Italien, nærmere bestemt Umbrien og Toscana, hvor malerne må ha sett det som sin hovedoppgave å male krusifiks, å dømme etter den mengde av dem som er bevart. Disse krusifiks er egenartet ved at de er fremstillet på tretavler, og på sidene av korset blev malt ledsagende figurer og lidelses-scener. Også korsarmenes endestykker blev ofte utvidet så de kunde rumme mindre bilder.

Det 13. årh.s krusifiks viser en temmelig stor forandring: Kristus blir fremstillet død eller døende, legemet er sammensunket og avmagret, føttene er lagt over hverandre og festet med kun én nagle. Hodet bærer tornekronen. Denne type kan kalles den gotiske eller den yngre realistiske. Det eldste daterbare eksemplar av denne art er fra 1236 fra Assisi. Dette omslag er forårsaket av den større interesse for det virkelige og menneskelige ved de nytestamentlige beretninger og av den åndelige bevegelse der fordyper sig mere i Jesu Kristi lidelse og offerdød. (Den skolastiske forsoningslære).

Fremstillingen av korsfestelsen hadde inntil

midten av det 13. årh. i almindelighet karakter av et andaktsbilde. Men fra det 14. årh. bærer alle krusifiksbilder preg av en historisk fremstilling av hvad der skjedde på Golgata. Rundt korset blir etterhånden tatt med de mennesker vi leser om i de evangeliske beretninger.

Det «vegetabilske» eller levende kors er en type som fremkommer i det 11. årh. Korset er dannet av et levende tre med barken sittende på, ofte rotfast, på en liten haug. Korsets tverrbjelke er naturlige grener. Allerede i den tidlige middelalder blev korset omtalt som «treet» — som «arbor decora et fulgida», det skjønne og strålende tre, — og viser kjennskapet til den vakre legende, efter hvilken korsets stamme er hugget av en avlegger av livets tre, som stod i paradisetts have.

Efter denne type henger Kristus på korset med pelikanen ved hodet, og på korstreets sider er der vokset frem 6 grener. På disse er ofte hengt op bånd med bibelcitater eller profetbilder. Bibelcitaten inneholder hovedordene for kristologien og læren om frelsen. Disse kors kan også bære frukter. Og på grenene kan være fremstillet bilder av Jesu liv. I det hele er der ofte lagt all kunst og flid inn i en rik utsmykning av disse kors.

Mange legender er i århundrenes løp blitt knyttet til korset. En av de vakreste vites å være meget gammel — man finner den allerede i mange gjengivelser i de tidligste krøniker fra middelalderen. Formen kan være noe avvikende i detaljene, men i hovedtrekkene stemmer de forskjellige beretninger alltid overens, idet de går ut på, at Adams sønn Seth fikk befaling av Gud til å legge tre små fruktkjerner av livets tre mellom sin døde fars leper — en engel vilde bringe ham disse kjerner fra Paradisetts have når Adam ikke mer var i live. Seth gjorde efter Guds bud og på Adams grav skjøt der op tre trær hvis blad kom til å spille en stor rolle ned gjennom tidene. Frukter bar de aldri, men der var lægedom for alle sår i deres blad, men den som vilde plukke av dem måtte gå i gjennom store farer og anstrengelser før han nådde frem til der de vokste. Kong David var en av de lykkelige som fikk hjemføre noen grener til Palestina hvor han plantet dem i sin have. Kun et tre vokste op — men sin undergjørende makt hadde det mistet. Den gamle krønike melder at dets blad aldri foldet sig helt ut selv om de blev grønne hvert år — aldri blev de så store at man kunde plukke dem. Vel kneiste stammen mot himlen, men det var som om treet sov — som gjemte det sine krefter. Og da soldatene

hadde fanget Kristus og han var dømt — så grep de til dette tre og feldte det for å danne korset av det. Fra Adams grav kom altså soningens tre — en dyp og vakker symbolikk!

Som sagt — en høi, hedret plass har krusifikset i vår hellige Kirke — men en tid på året blir det tildekket og unndrar sig vårt øie: Passjonssøndagen omhylles det med det fiolette slør og forblir skjult til Langfredag formiddag. Hvorfor?

Jo — for det første for å symbolisere hvor fullstendig Kristi guddommelige majestet, hans egentlige og oprinnelige vesen skjuler sig for vårt menneskelige øie i fornedrelsens og lidelsenes stund — og dernæst fordi det jo også er vår synd som er skyld i Kristi lidelse og vi derfor trenger til å minnes om at vi igrunnen er uverdige til å stå ansikt til ansikt med ham vi selv har vært med på å korsfeste. Ti Kirken vil at Kristi lidelse skal gjøre så dypt et inntrykk på oss som mulig, men den kan ikke vise oss et bilde gjort av menneskehender som verdig og virkelighetstro skildrer den av kjærlighet lidende og sig selv opofrende Kristus. Derfor tilhyller den det mindre fullkomne bilde, som selv det vakreste krusifiks må være, på korsets store stille fest før påske, så at det levende bilde kan opstå så meget klarere i våre tanker og prege sig der. Det er jo oftest slik at vi mennesker tiltrekkes mest av det som er skjult — og det tilhyllede krusifiks skal hjelpe oss til å konsentrere vår oppmerk-

Krusifiks fra Rødven kirke.

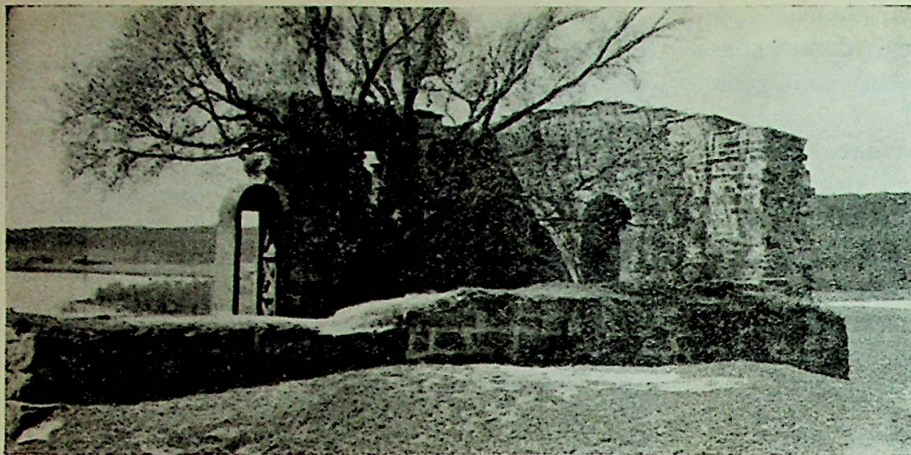
somhet om det vesentlige, så vår bønn og betraktning får kraft til å trenge igjennom den egenkjærlighet og verdslighet, som formørker vår sjel, og vi får opladt vårt øie for Guds uendelige rettferdighet og kjærlighet.

Kirkeklokkene.

Hver Skjærtorsdag forteller mødrene i Frankrike sine små barn den vakre legende om alle kirkeklokkene, som den dag drar på pilgrimsfart til Rom og først kommer tilbake påskelørdag når Gloria in excelsis lyder og de skal være med i påskens jubel over Kristi opstandelse. De små barn lytter interessert til — og mange av dem passer på ved vinduet om det ikke skulde være mulig å få se et glimt av de farende klokker når de drar forbi. Noen steder er det ennu skikk at foreldrene anbringer små klokker av chokolade og marsipan i havens trær og busker som barna skal lete etter — slik som vi her i Norden lar dem lete etter påskeegg. Tankegangen bak denne legende og denne skikk er meget vakker: like fra de er helt små får barna en kontakt med kirkeklokkene og blir opmerkssomme på dem på en helt annen måte enn om de bare var nemessig hører deres lyd. Selve kirkeklokken blir en del av den kristne familie — næsten som medlem av den. Kirkeklokken er ikke en død ting —

den har sitt eget liv som alt som hører Kirken til — og Kirken understreker dette ved å gjøre all ære på den. Den får sin særlige vigsel like fra det øieblikk at det glødende metall rinner ned i formen — og når den er ferdig behandles den som en nyfødt: den pyntes med hvite sløifer og kniplinger, får en gudfar og en gudmor og døpes under utfoldelse av et stort ceremoniell. En gammel skikk som man vet at pave Johannes XIII. foretok allerede i 965, da han konsakrerte den store kirkeklokke i Laterankirken og gav den navnet Johannes. Alle klokker som vigles av en biskop får sitt navn som likesom gir dem en slags personlighet. Det er den handling som man betegner som «klokkeåp».

Og kirkeklokken tar ikke alene del i vårt familieliv — dens stemme lyder også ved sociale og nasjonale begivenheter. Innskriften på kirkeklokken i Metz's katedral forkynner dette når den sier: «Laudo Deum verum, plebem voco, congreco clerum, Defunctos ploro, pestem fugo, festa decoro» = jeg

lover den sanne Gud, kaller folket, samler presteskabet, begråter de avdøde, pryder festene.

Ja, klokkene følger oss. De ringer til den nyfødtes dåp — inndeler ved Angelus arbeidstiden — ringer ved brylluper sin gladeste tone fordi et nytt hjem skal grunnlegges — samler hver søndag den kristne menighet — og ledsager den døde på den siste vei til graven.

Når ilden bryter løs, når jorden skjelver, når oversvømmelser truer, når fienden bryter inn i landet — da kaller kirkeklokkene på hjelp.

Kirkens vekst er kirkeklokkens vekst: fra den første lille spe og sprø klokke i katakombene til katedralenes mange fulltonende malmkjemper. Men ennå har vi de klokker hvis lyd er som halvkvalt fordi de ringes med fryktsom hånd — og vi har de steder hvor de er helt tause som i Russland og Mexiko.

Men hvis noensinne, hvad Gud forbyr — klokkene skulde tie overalt — da vilde tausheten senke sig over en stor del av familie- og samfundslivet. Det vilde være som mistet vi evnen til å uttrykke oss i fellesskap — som et bånd imellem oss blev skåret over. Hverken sang eller instrumental musikk, ikke engang orgelspill har den virkning på oss som Kirkeklokkens klang. Som vinden selv bæres den ut over land og by og trenger frem helt til sjelens innerste krok. Som Chateaubriand skriver: «Hvor mange ganger har ikke klokken tone i nattens fred nådd frem til ateistens rum hvor han har våket for kanskje å skrive at der ikke eksisterer en Gud. Og pennen er falt ham ut av hånden og en frykt har grepet ham for denne klokke som engang skal ringe over hans avsjelede legeme Selsomme religion som gjennom luften kan forvandle fornøielse til pine, få ateisten til å blekne og stanse dolken i morderens hånd Er det ikke beundringsverdig å ha fun-

net et middel som ved et eneste slag av kneblen på samme tid vekker den samme følelse i forskjellige hjerter? Og som formår å skape harmoni.»

Ja, kirkeklokkene hører kristendommen til — antikken kjente ikke klokkenes bruk. Man mener at den opprinnelig stammer fra Irland. «Hos de primitive kelter» skriver pater Thurston — «hadde misjonæren en tung klokke i hånden og fordi denne klokke tilhørte den hellige mann blev den selv æret høyt som den største av alle relikvier. Mange av disse klokker er bevart — således den som

har tilhørt St. Patrick og som er kjent under navnet Clog-an-Edachta = «testamentets klokke». I Italia vet man at klokkenes bruk i klostrene i det 5te århundre — i Frankrike i det 6te.

Ett er sikkert at bruken av klokker er av katolsk opprinnelse fra vesterlandene — og at dens tone alltid har betydd noe samlende. Den vekker sansen for det felles, taler til alle for alle og er et utmerket hjelpemiddel i opdragerens hånd til å vende barnet av med egoisme og vekke dets sans for samfundslivet.

La ikke støien fra gaten i byene gjøre oss døv for kirkeklokkens kallen gjennom luften. La heller ikke vanen sløve sansen for den. Når klokken er «vendt hjem fra Rom» nu påskelørdag så gi dem en opmerksommere mottagelse enn før. La ikke klokkenes klang forstumme i vår sjel — det kunde være vi da fikk oppleve at klokken måtte tie helt fra våre kirker også her i landet.

Billedene fra St. Margaretakirkens ruiner i Maridalen.

(Foto: E. Gustavsen.)

Påsketanker.

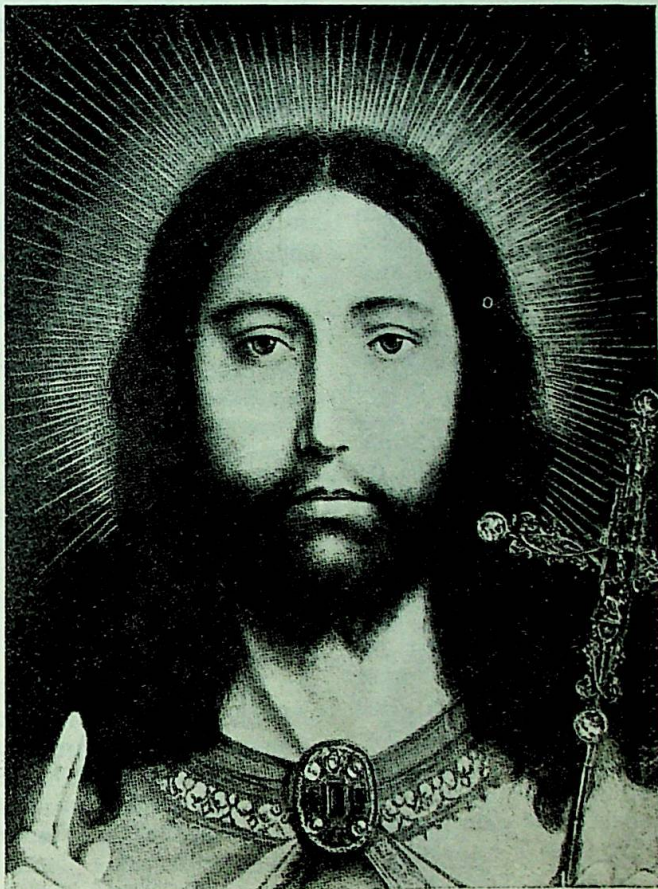
To livsanskuelser står i våre dager skarpt mot hverandre: den lutherske som med sin lære om den ufri vilje, om menneskets uovervinnelige begjær og dets vedvarende syndefullhet selv etter Guds nåde og Kristi forløsergjerning, kun erkjenner nød og fordervelse i menneskeheten og derfor overdriver arvesynden og dens følger — og det katolske livssyn som på engang ser alvorlig og freidig på menneskene, idet det tydelig fastslår arvesyndens kjennsgjerning, men allikevel ikke betrakter oss mennesker som helt og fullstendig underlagt dens makt, selv om synden ofte kan svekke viljen og forvirre tankene slik at forstanden ikke alltid helt klart kan bedømme rekkevidden av det som foreligger. Vår egen medvirken til Guds nådes arbeide i oss med sin fylde i Kristi frelsergjerning, gjør oss dog samtidig til herrer over alt her på jorden, tross all den tregheit, ukjærlighet og hovmot som formørker tilværelsen.

Den lutherske livsanskuelse er så tragisk i sin lære om «den tilbunns fordervede menneskenatur» at det ikke er noe under at slekt etter slekt setter, sig op mot den idet de benekter at vår forstand skulde være helt hjelpeløst prisgitt djevelens innskytelser, at vår vilje bare er en slave av det onde og hele mennesket ene og alene en syntese av synd og elendighet — og mot dette setter sin intense tro på de oss av naturen skjenkede menneskelige krefter og deres utviklingsmuligheter. I meget kan disse opponenter ha rett — men vi ser dem ofte komme på avveier fordi de i sin reaksjon mot de lutherske pessimister lett forledes til å overvurdere menneskets naturlige krefter og deres jordiske utvikling med den følge, at de fornektet synden og dermed nødvendigheten av en forløsning. De betrakter jorden som et ønskested, hvor menneskene kan opdra sig selv og ved egen hjelp nå frem til sjelefred og stadig lykkefølelse. Blandt disse «optimister» møter vi også Rousseau, der som bekjent så på men-

nesket som et fra naturens hånd vakkert, sunt og klokt individ, som er blitt ødelagt av sine omgivelers dårlige innflytelse.

Selvfølgelig tar den katolske Kirke i sitt livssyn avstand også fra enhver teori om menneskelig selvforløsning. Vi som bekjenner oss til Kirkens lære vet at menneskene besidder egen kraft og utviklingsmuligheter — men vi vet også at disse kun utfolder sig på rette måte når de forbindes med Guds nåde og Kristi frelse. Fornektet nemlig et menneske både Gud og Kristus, da vil med tiden dets egne krefter, selv om de i begynnelsen synes å økes, forfalle og etterhvert tilintetgjøres. Synd og arvesynd er jo en like så reel kjennsgjerning som forløsningen ved Guds nåde.

Historien selv fører forresten de beste argumenter i marken mot de mennesker som holder på naturens egen kraft som den avgjørende i tilværelsen. Ti hvad forteller ikke de historiske beretninger om menneskenes kulturelle utvikling i kristendomens tegn — om martyrenes seire — om en St. Bernhards og St. Franciskus' virke — om en vidunderkunst uten like skapt av en Raphael, Michelangelo, Dante og mange andre — om kristne videnskapsmenn som Pasteur? På den annen side viser historien de rystende

Quinten Massys: Den triumferende Kristus.

følger av gudsfornektelsens undergravningsarbeide: når hovmot og begjær får råde med borgerkrig, slagmarker, kultursammenbrudd, bolignød, arbeidsløshet og tomme vugger i sitt følge. Hvis menneskeheten fornektet Gud kan den aldri ved sin egen kraft rekke frem til frihet, fremskritt og fred med sig selv og sin næste. Hvor meget man så enn dekreterer: «Hjelp dig selv!» — så må denne selvhjelp for i sannhet å være effektiv bygges på Guds støttende kraft. For det menneske som vil være sig selv nok går veien uvegerlig fra det menneskelige til det dyriske — slik som Goethe uttrykker det i «Faust»:

*Apostler. Utsnitt av kom-
munionbilledet på
Trondenes kirkes hoved-
alterskap,
av Bernt Notke 1470,*

«Er nennt's Vernunft und braucht's allein
um thierischer als jedes Tier zu sein».

*

Til alle tider treffer vi i historien de store men-
nesker hvis trosbekjennelse er Kristus og hvis livs-
erkjennelse er synden. Syndserkjennelse og troen
på Frelseren er de bærende krefter i deres liv og in-
teressant og oppbyggende er det å se, hvorledes den-
ne innstilling kommer til orde hos noen av de stør-
ste ånder som har levet. Underlig er det å høre
Æschylos trøste Prometheus, på hvem all menneske-
lig elendighet er lagt, med følgende ord: «Vent in-
gen ende på dine lidelser før der kommer en Gud
som er villig til som stedfortreder for dig å stige
ned til det stråleløse Hades og til det sorte Tartar-
os' bunnløse dyp!» Denne setning innebærer det
samme som kommer til orde også hos Wolfram,
Dante, Shakespeare, Goethe og Novalis: «Den dy-
peste smerte som vi alle kjenner og føler er spalt-
ningen mellom det vi skal og det vi vil. Og vår
sterkeste lengsel er kravet til frihet, forsoning, fred.
Naturen i all sin kraft makter dog ikke å befri oss
for vår skyldfølelse — ingen videnskap, ingen kunst,
ingen heltedåd kan skjenke oss fred — den fred
som verden ikke kjenner fordi den overgår all for-
stand. Skal mennesket ikke hjemfalle til fortvilel-
se må det finne ly hos en Gud som borttar syndens
byrde og forbannelse. Mennesket må for å kunde
holde tilværelsen ut, kunde tro, håpe og elske og
finne veien fra synd til nåde. Mennesket må er-
kjenne sin frelse og sin Frelser, sin frihet og sin
viljes mål».

Kristus er Frelseren og hans virkes høidepunkt
er korsofferet på Golgata. Det betyr at menneske-
hetens frelse ikke står i maktens og rikdommens
tegn, men i offerets — ja, offeret til døden. Og der-
for kan vi også bare få del i forløsningens frukter
gjennom vårt eget offer, våre egne opofrelser
i stort som i smått, idet lykken ikke kommer utenfra
ikke tar sitt utspring i erobring og besiddelse,
makt og herlighet — men har sitt oppkomme i
våre sjelskrefters moralske innstilling, opstått og
utviklet gjennom forsakelse og disiplin og først og
fremst gjennom offervilje. Jødene erkjente ikke Kris-
tus fordi de ventet en politisk Messias, en fol-
kets utkårne konge som skulde triumfere over fien-

den. Der finnes i våre dager antisemitter som selv
er henfallen til den samme villfarelse som det av
dem så inderlig foraktede og avskydde jødefolk: de
venter heller ikke at hjelpen, frelsen, friheten skal
begynne sitt virke i det sjelelige med offer og selv-
fornektelse — men de venter at hjelpen, frelsen og
friheten skal komme fra ytre organisasjoner, nasjo-
nale ideologier og krefter.

Ydmykhet, beskjedenhet, offervilje inn i døden
kjennetegner Kristi frelsergjerning. Å etterfølge
i dette spor, å danne sig i dette billede er
også i våre dager den uundgåelige forutsetning for
all åndelig utvikling — all åndelig fornyelse. Den
som kun vil fremelske de aktive dyder, men under-
vurderer de passive, mangler forståelse av det som
er den siste og avgjørende impuls i verdenshistorien.
Selv Adolf Harnack hevder i sin bok om «Kristen-
dommens vesen»: «Den som har blick for historiens
sannhet må innrømme at de rettferdiges lidelser
representerer dens største og beste innsats. I de
avgjørende øieblikk bestemmes fremskrittet ikke av
ord, men av gjerninger — og ikke av gjerninger,
men av ofre — av det største offer: å sette selve
livet inn».

Det er sant at Kristus led kun fornedrelsen og
døden for gjennom påskemorgenens triumf å opstå
som seierherren for tid og evighet. Og det glade,
det trøsterike, det oppløftende ved påskebudskapet
er derfor at det guddommelige, det sanne, gode og
skjønne alltid er uovervinnelig. Den som hylder
Kristus får del i denne uovervinnelighet. Stathol-
dere og fariseere kan dømme det guddommelige —
Nero og Diokletian og deres efterlignere kan kaste
disiplene for de ville dyr — tyranner kan fengsle
helgener — konger og keisere kan føre paver i land-
flyktighet, men til syvende og sist formår ingen å
beseire Frelserens uovervinnelighet i våre sje-
ler. Tiberius er glemt, Napoleon fant sitt St.
Helena, de russiske før så mektige zarere borte —
men Kirken lever videre i hele sin strålende styrke.
Vel må den også i våre dager til tider og på visse
steder stige ned i katakombene for kortere eller
lengre tid — men alltid blomstrer den så meget
kraftigere etterpå. Skal vi da tape motet selv om
tidene er vanskelige og truer vår katolske livsan-
skelse? Nei! Ti efter den første påske står urok-
kelig fast:

Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat!

Litteratur og livssyn.

I diskusjonen omkring smusslitteraturen som har vært så livlig i de siste måneder har nok mange savnet en klar definisjon av dette begrep eller slagord. Dette merket man bl. a. i den diskusjon som Kringkastingen arrangerte for noen uker siden og hvor det blev levert innlegg av biskop dr. Berggrav, redaktør Gunnar Larsen og lektor dr. Harald Beyer. Biskop Berggrav hevdet i sitt innlegg, som senere er blitt trykt i «Kirke og Kultur»s marshefte, at de diskuterende parter måtte anerkjenne visse verdier som man var enig om ikke å ville undergrave. Det var helt tydelig at det mellom de tre talere ikke hersket noen slik enighet og det måtte derfor virke noe vilkårlig at de siste talere fikk anledning til å angripe den første uten at denne fikk komme med noen replikk. Imidlertid gav biskop Berggrav en definisjon av begrepet smusslitteratur, som vil ha vunnet gjenklang hos mange: «Smuss er det som levert i åpent marked erfaringsmessig undergraver menneskers sunde sociale og sjelelige livsholdning og dermed svekker samfundet som helhet».

Denne definisjon har imidlertid den ulempe at den er for omfattende. I den moderne litteratur gis det mangfoldige bøker som ved sine angrep på kristen moral og livsopfatning kan virke skadelig på menneskers livsholdning uten at man alltid har rett til å benevne dem som smusslitteratur. Smusslitteratur er vel egentlig kun den litteratur som fremgår av en betendt fantasi på det erotiske driftslivs område og som skildrer dette med utilbørlig krasshet.

Det er skrevet mange bøker med en radikal tendens som kan innebære farlig smittestoff for mennesker og samfund, uten at disse verker kan betegnes som smuss, f. eks. bøker som angriper ekteskap og familie og de er legio i den siste menneskealder. Så har man de realistiske verker som ved sine skildringer av menneskelig nød og elendighet (også i moralsk henseende) på en viss måte kan være skadelig lesning, men som allikevel kan ha en misjon ved å vekke medfølelse for fattige skjebner og utdype den menneskelige forståelse for alle de sociale forhold som kan ha en skjebnesvanger innflytelse på menneskers livsinnstilling. En bok fremstiller sig som en helhet, men den er samtidig noe i høy grad sammensatt. Den kan inneholde menneskeskildring som er så sann at enhver vil finne den slående riktig, og kritikk av rådende samfundsforhold som kan være både sund og gagnlig, men som dog ofte kan være overdreven, da forfatteren er henvist eller fristet til å generalisere forat boken kan gjøre inntrykk på leserne. Dessuten vil bøker tolke forfatterens eget livssyn som imidlertid er mer eller mindre smeltet inn i skildringen av de begivenheter og opplevelser som bestemmer de diktete personers utvikling. Og dette livssyn er mangen gang

overmåte subjektivt, ikke sjelden temmelig overfladisk og derfor ofte sviktende og uholdbart. Således går det til at bøker av meget høi litterær verdi forfekter livssyn som i den utstrekning de vinner gehør og får tilslutning, i høi grad er egnet til å undergrave menneskenes sunde livsholdning. Og allikevel vil man ikke være berettiget til å karakterisere slike bøker som smusslitteratur.

Fra et kristent synspunkt må det hevdes at det er visse ting: dogmer, moralkrav og religiøse fenomener som er ophøiet over diskusjon. De kan drøftes for å få større klarhet over deres egentlige innhold og i denne henseende kan tenkning og litteratur bidra til å frembringe en dypere og klarere erkjennelse av selve den religiøse sannhet. Men kristendommen bygger på en åpenbaring som ved sin guddommelige opprinnelse er utstyrt med en autoritet som gjør krav på menneskenes tilslutning. Med Åpenbaringen som grunnlag vil derfor det kristne livssyn bygge på visse konstante realiteter og verdier og av denne grunn vil ikke en kristen søke å danne sig en livsanskuelse, gjennom lesning, overbevist som han er om at det kristne livssyn bygger på urokkelig grunnvoll — på Ham som kalte sig sannheten — og at dets livsverdi er ubegrenset, så det bare gjelder for ham å la dette livssyn få prege hans tanke og holdning i stadig større utstrekning. Og velegnet lesning kan bringe en kristen nærmere henimot dette. Bøker av forfattere som Sigrid Undset, Johs. Jørgensen, Robert H. Benson, Paul Claudel, Chesterton og Paul Bourget m. fl. kan hjelpe til å få større klarhet over det kristne livssyn, dets enestående livsverdi og dets konsekvenser og kan også anspore til større iver for å frigjøre sig fra selvsk begrensning og hengi sig mer generøst til å virkeliggjøre de kristne idealer.

Ut fra det kristne livssyn må man uvegerlig komme til å forkaste en stor del av den moderne litteratur — d. v. s. også bøker som ikke kan henregnes til smusslitteratur. Denne del av litteraturen er nemlig talsmann for livsanskuelser som går ut på at det er et menneskes absolutte rett å leve sitt eget liv — uten hensyn til andre enn sig selv. Dette er naturligvis direkte i strid med det kristne livssyn som går ut på at vårt liv i egentlig forstand tilhører Gud og at det er ved å tjene ham at det får sin virkelige mening og at vi dessuten ikke kan leve vårt eget liv uten å gripe inn i andres.

Når vi kristne må forkaste en stor del av den moderne litteratur så betyr det ikke at vi uten videre fordømmer den og dens forfattere. Vi må nok dessverre ofte, idet vi minnes apostlenes ord om den tid som skal komme når man ikke mer skal fordra den sunde lære, men vende sig fra sannheten til fabler, fordømme den moderne litteraturs syn på mange ting, men selv om vi for vår del av en eller

annen grunn må ta avstand fra en bok, så kan vi allikevel med glede anerkjenne det boken viser av ærlig vilje og virkelig evne til å fremme sann menneskelighet. Imidlertid kan en bok som har uomtvistelig verdifulle bestanddeler, allikevel fra et kristent synspunkt synes farlig og skadelig, fordi den angriper religion eller moral eller fordi den inneholder skildringer som kan fremkalle uheldige reaksjoner, især hos ungdommen. Fordi mange, og vel især de unge, ikke har de nødvendige betingelser for å kunne avgjøre om en bok innebærer et faremoment, har den katolske Kirke sin Index-lovgivning, som gir sikker veiledning. Da man fikk erfaring for at den nasjonalsocialistiske bevegelses innflytelse i Tyskland også i katolske kretser, gjorde mange lesere blinde for alt det umulige og uholdbare i Alfred Rosenbergs bok «Mythus des 20. Jahrhunderts», blev boken satt på listen over de forbudte bøker. Og en kirke som er konsekvent må handle slik. Hevder man at den kristne tro og moral er uerstattelig, da kan man ikke rolig være vidne til at tusener utsetter sig for å tape dette ved å lese en eller annen bok, selv om denne enndog skulde ha betydelig litterær verdi.

Vi kan derfor fra et katolsk synspunkt gi biskop

Berggrav vår fulle tilslutning når han hevder samfundets rett til å beskytte menneskenes sunde livsholdning mot smusslitteraturen, så ikke «en liten klikk får lov til å spille hasard med folkets sjelelige sundhet».

Men rent frasett samfundets plikt til å verne om visse livsverdier — en plikt som anerkjennes ved organisering av filmcensur — så må enhver kristen i voksen alder ha viljen til å verne om sitt trosliv ved å avvise den litteratur som kan forutsettes å ha skadelig virkning. Og for de mindreårige får de som har ansvar, også dra omsorg. Men det er grunn til å tro at det her forsømmes meget.

Til syvende og til sist bør en kristen spørre sig selv før han tar fatt på lesning: Hva kan jeg — d. v. s. jeg som kristen vente å få ut av denne bok. Allerede det å stille et slikt spørsmål vil sikkert skjulte ut adskillige i det minste overflødige bøker.

Nu er det vel så at mange betrakter lesning som tidsfordriv og ikke har noen dypere mening med den. Men de bør da betenke at man på denne måte kan tape adskillig tid, som kunde vært bedre anvendt — og at man ved kritikkøst å gå igang med en hvilken som helst bok, utsetter sig for ikke å tape bare sin tid.

Søndag eller Weekend,

Hvad søndagen egentlig er — hvad der skiller den i kristelig forstand fra alle andre dager — vet kun de ferreste av vår tids mennesker. Der er gjort et mektig nedbrytningsarbeide på dette område — og merkelig nok er det verste støt mot søndagens helligholdelse utgått fra det samme land som har overholdt den mest puritansk, næsten som en botsdag, nemlig England. I England har der lenge ikke vært å spore noe som helst som minnet om at søndagen var den store gledesdag, minnedagen for Frelserens opstandelse. Man gjorde dagen rent og sagt kjedelig og tross formiddags- og eftermiddagsgudstjenester helt igjennem uhøytidelig og ufestlig — så det er kanhende når alt kommer til alt, ikke så rart at man banaliserte den til Weekend, til skudd for alleslags fornøielse og utflukter — skyldige kanhende i og for sig, men ikke i sitt forhold til søndagens sanne idé. Det er blitt adsprelsens dag istedetfor konsentrasjonens — man dyrker det meget unødvendige på bekostning av det ene nødvendige.

Dessverre er det ikke fritt for at denne innstilling til søndagen også har fått innpass i katolske kretser hvor man nu ofte oplever å se søndagsplikten redusert til det minste minimum hvis den overhodt praktiseres.

I denne forbindelse kan det være interessant å konstatere at man gjennom lange tider har trengt søndagens betydning som opstandelsens hellige minnedag i bakgrunnen og mere lagt vekt på å feire den

helgen hvis «dag» søndagen fallt på. Det er Pius X som har grepet inn her og atter stillet søndagens egen høie betydning frem foran de aller fleste helgenfester. Det er å håpe at denne betoning av søndagens påskekarakter efterhvert vil overvinne alle de mange uvaner som har innsneket sig under etiketten: Weekend.

Til søndagen er den åndelige gledesdag — som pater Casel O. S. B. sier: «Hver søndag gjentas påskemysteriet i det små». Den kristne skal ikke klæ sig i sekk og aske denne dag, men i festdrakt til Guds ære. Han skal ikke arbeide den dag — den moderne undervurdering av hvile og rekreasjon er også helt ukristelig. Den virksomhetstrang som nettopp den dag kan overfalle selv gode katolikker er ikke bra, men man må selvfølgelig ikke glemme at den også kan være særdeles påkrevet og derfor helt legitim.

Den sanne søndagsglede har som motto: «Alt er eders, men I tilhører Kristus». Alt — det vil si alle de muligheter for hvile, opmuntring og kraftfornyelse som naturen og civilisasjonen byr oss, såvidt de ikke går over i utskielser. I Sovjett-Russland er søndagen avskaffet — i mange andre stater er dens religiøse karakter i fare — ja, i direkte kollisjon med politiske organisasjoners utflukter, møter eller andre arrangements.

La oss som vil være kristne, feire «Herrens dag» så meget desto inderligere.

+ Therese Kneip.

In memoriam.

Efter et langt og smertefullt sykeleie avgikk frk. Therese Kneip tirsdag aften ved døden på St. Josephs Hospital her i Kristiansand. Få er de mennesker som har sikret sig et så varig og takknemlig eftermæle i sin menighet som frk. Therese Kneip. Derfor vil også mangen from bønn stige op for hennes sjel fra dem som søker næring for sitt liv i Gud i St. Ansgars kirke — den helligdom som frk. Kneip for en vesentlig del gav oss midler til å reise her i Sørlandets hovedstad.

Therese Kneip blev født her i Kristiansand den 2. desember 1866. Hennes foreldre var forlengst avdøde hattemaker Heinrich Kneip og hustru Kathrine, f. Kilb. Den gang hattemaker Kneip og hustru fra sin fødeby Wiesbaden i Tyskland flyttet til Kristiansand, var der ennå ingen katolsk menighet her i byen. I en lang årrekke var disse fromme katolikker henvist til Kristiania (Oslo) eller Bergen, når de vilde besøke en katolsk kirke. Men gamle fru Kneip var en energisk dame. Hver søn- og helligdag samlet hun de få utenlandske katolikker som opholdt sig i byen til en andaktsstund i ekteparrets hjem, hvor hun leste messebønnene høyt med dem og ved oppbyggelige samtaler vedlikeholdt trosiveren som under en slik åndelig isolasjon har så lett for å slappes. Og sanne høitidsstunder var det, når en sjelden gang en geistlig var på gjennomreise og kunde feire den hellige offerhandling i den festlig pyntede stue.

I denne fromme katolske atmosfære vokste Therese Kneip op, og da tiden kom at hun skulde søke skolen, sendtes hun til Wiesbaden for under opvekst og skolegang å kunne være helt under Kristi sanne Kirkes innflydelse og signende varetekt. Som voksen viet hun sig til musikk- og sprogundervisning i Kristiansand, og det blev hennes levevei også efter foreldrenes bortgang. Imidlertid var i året 1891 en katolsk misjonsstasjon blitt åpnet i Kristiansand med den gamle, ærverdige pastor Wilhelm Hartmann som stasjonens første sjelesørger. Riktignok kom der en avbrytelse i virksomheten både for presten og St. Josephssøstrene, da i 1892 en stor del

av byen blev lagt i aske og dermed også misjonens eiendom, men i 1894—95 reiste der sig på nabotomten til den nedbrente misjonseiendom en katolsk prestebolig og et lite St. Josephs Hospital. I presteboligen var det «foreløbige» kapell innredet — det som nu, efter 40 års forløp, er avløst av vår nye vakre kirke. Og i dette kapell var Therese Kneip i en lang rekke av år en dyktig og trofast organist.

Det er bare litt over et år siden frk. Kneip bestemte sig til å selge det lille hus hun hadde arvet efter sine foreldre og ta ophold hos St. Josephssøstrene for å få den pleie hennes svakelige helse trengte. Der kunde hun også ha om sig sin niece, frk. Kaspara Kilb, som er sykepleierske på hospitalet. Og for å etterkomme sine fromme foreldres ønske overgav hun av de midler som kom inn ved salget, 30 000 kroner, til Vikariatet for å sette det istand til å bygge en kirke for St. Ansgars menighet. Vår høgvyrde biskop og de alltid offervillige St. Josephssøstre skjøt så til det som enda trengtes av byggekapi tal, og så reiste da den vakre kirke sig som for alltid vil stå som et manende minne om en katolikk offervilje og kjærlighet til sin hellige Kirke.

I løpet av dette siste år har den gamle dame ofte måttet holde sengen i uker og måneder ad gangen. Hun led av vatersott, og det er en sykdom som kan trekke i langdrag. Men heldigvis var hun i en bedringsperiode, da den høitidelige kirkevigsel fant sted den 1. november ifjor, og den dagen blev selvsagt hennes livs store begivenhet. Nu var målet nådd og hun kunde be sitt «Nunc dimittis» — Simeons takkebønn for at livets største ønske var opfylt.

Når vår gamle velgjører nu stedes til den siste hvile i sine foreldres gravsted, vil sikkert mange fromme forbønner følge hennes sjel, og for de kommende slekter vil hennes minne være levende så lenge St. Ansgars kirke står. I den har hun reist sig det fagreste monument over sin grav.

K. Kjelstrup.

Dronning Astrids ekteskap og konversjon.

«For annen gang i mindre enn to år rammet sorg og ulykke det lille tapre Belgiens folk, som vant en verdens beundring i den store krig — for annen gang i mindre enn to år ringte Belgiens kirkeklokker over en plutselig død innenfor kongehuset, da de den 29. august ifjor kimet for den unge skjønne dronning Astrid. I dyp medfølelse var i noen dager alles oppmerksomhet festet på hennes land og på den unge konge og hans barn. Landet mistet sin dronning — men han mistet en god hustru, lysets og varmens kilde, barnas mor.

Det er så naturlig at vi alle tar del i en slik stor ulykke. Vel blir der så mange hustruer og mødre drept ved bilulykker hver eneste dag uten at verden har tid eller kraft til å fordype sig i tragediene. Men dette unge ektepar som selv kom på tronen ved en blodig tragedie var ikke som andre. De blev stillet op på en høi sølle hvor alle kunde se dem og belyst av

kraftige projektører levde de sitt liv for millioners øine. De var unge og vakre — de giftet sig av kjærlighet — de kom til Belgien og bruden erobret alle hjerter. Hun skulde bli mor — og snart gikk hun på gaten med en barnevogn foran sig hvori den eldste lå. Hun fikk flere barn — livsfrodig og sund var hun på alle bilder, på film, på gaten, ved fremmede hoff, og alltid med den stråleglans omkring sitt moderlige hode som følger med lykken. Hun blev et symbol — hun var et av de gode mennesker for hvem livskravene ikke er plikter, men livets egentlige mening.

Således levet dronning Astrid og nu er hun død. Men som hennes rene kvinnelighet strålte over hjemmet og førtes gjennom landene som en lys strøm, så virker også hennes død på oss. Ti en ung kvinne vi alle var glad i er plutselig død — en blodig tragedie åpnet en ny grav i jorden».

Slik skrev et blad umiddelbart efter dronning Astrids død og skjönt mange måneder er gått siden hin ulykkesdag, så lever dronning Astrid dog ennå stadig i menneskenes sinn. Det blodige drama som knuste hennes panne og kong Leopolds hjerte har

likesom et budskap til alle så det er uforglemmelig. Stadig tales og skrives der om «sneprinsessen fra nord» som kom i sin hvite drakt og løftet hånden til en hilsen som med engang gav henne kontakt med folket. Den åpne bevegelige hånd blev likesom hennes symbol i ni korte, men innholdsrike år. Først som kronprinsesse, så som dronning. Til hendene sank ned og la sig til hvile for den siste lange søvn — men da fattet de om en rosenkrans.

Ti dronning Astrid var konvertitt — et faktum som vant henne det belgiske folks kjærlig-

het i ennå høiere grad enn før — ikke minst fordi man følte at hennes konversjon ikke var en formsak, men en følge av lange og dyptgående overveielser, idet man jo visste at der gikk en grundig undervisning i den hellige Kirkes lære forut. For dronning Astrid som for hennes ektefelles sannhetskjærlige og samvittighetsfulle karakter lå det fjernt at en så al-

Den belgiske kongefamilie i audiens hos paven.

vorlig beslutning som en konversjon skulde kunne fattes plutselig — derfor var det overhodet ved forlovelsen og ekteskapets inngåelse enn ikke tale om en slik handling, der blev kun oppfylt alle de krav som Kirken stiller for å samtykke i et «blandet» ekteskap.

For noen måneder siden skrev Belgiens primas, kardinal van Roey, erkebiskop av Malines, en artikkel i «Revue générale» som han kaldte «Dronning Astrids ekteskap og konversjon». I sin innledning nevner kardinalen at dronning Astrids minne nu hedres best ved at offentligheten får erfare alle de omstendigheter som knytter sig til de to største begivenheter i hennes liv, idet der jo allerede har lagt sig et legendarisk skjær over hennes personlighet og der derfor kan bli forholdsvis lett spillerum for forskjellige unøiaktigheter. Som Belgiens primas har han hatt anledning til å følge begivenhetene på nærmeste hold og han skriver ut fra sin hukommelse og med de forskjellige dokumenter som støttepunkter, idet han «uten kommentar lar kjennsgjerningene tale».

Den første underretning om den påtenkte forbindelse fikk kardinalen av dronning Elisabeth per-

sonlig, idet hun i september 1926 ba ham komme ut til slottet i Laeken og der meddelte ham at kronprins Leopold, hertugen av Brabant, vilde inngå ekteskap med den svenske konges niece prinsesse Astrid. Prinsessen var imidlertid protetant og der forlangtes derfor etter de kanoniske regler (codex 1060—1063) dispensasjon av Kirken, og dronningen bad nu kardinalen ordne det fornødne i Rom. Prinsessen var allerede gjort bekjent med de forpliktelser hun måtte underskrive angående de eventuelle barns dåp og religiøse opdragelse og hadde erklært sig villig dertil likesom hun ikke hadde noen direkte fordom mot Kirken. Samtidig erklærte kong Albert av Belgien at han helt vilde underkaste sig Kirkens krav og det samme gjorde prinsessens foreldre.

Kardinalen sendte meddelelsen til Rom og bad om dispensasjon og direktiver for den kirkelige vielse. Som erkebiskop hadde han ingen personlig kompetanse til å avgjøre saken.

Forlovelsen blev deklareret samtidig i Stockholm og Bryssel den 21. september 1926 — og da kronprinsen kom tilbake til Belgien overrakte han kardinalen et dokument, underskrevet av begge parter, og hvori «jeg Astrid Sophie Thyra, prinsesse av Sverige under eds ansvar lover 1) å la døpe og opdra i den romersk katolske tro alle barn av det ene eller annet kjønn som blir født i mitt ekteskap med prins Leopold Philippe Charles Albert Meinrad

Hubert Marie Michel av Belgien, hertug av Brabant — 2) alltid å tillate min ektefelle og mine barn en fri utøvelse av deres kultus».

Som man ser har der aldri — hvad dog blev påstått i enkelte aviser — vært tale om at Kirken skulde kreve prinsessens konversjon for å tillate ekteskapet. Det vilde jo også ha vært helt i strid med Kirkens prinsipper, hvorefter en konversjon ikke er en formalitet, men en sjelsinnstilling bygget på en fast overbevisning om den katolske tros sannhet — men hvorledes skulde prinsesse Astrid ha erhvervet sig noen kjennskap til Kirkens trosbekjennelse og livsanskuelse, når hun var født og oppdradd i et protestantisk miljø og aldri hadde vært i berøring med katolske kretser?

Da Kirken betrakter ekteskapet som et sakrament, kan den kanoniske rett selvfølgelig ikke tillate at der ved siden av den katolske vigsel finner noen som helst annen religiøs ritus sted — ut fra den samme tankegang som gjør at den anerkjenner en protestantisk dåp så fullt ut at den forbyr en gjentakelse av denne handling. Bryllupet i Stockholm blev altså helt borgerlig — den kirkelige vigsel skulde finne sted i Bryssel. Fra protestantisk hold i Sverige var der blitt uttalt ønsket om at en

eller annen religiøs ceremoni — en takkegudstjeneste ell. l. kunde bli knyttet til vielsen, men det blev helt avvist. Stockholms borgermester foretok den rent civile akt på Stockholms rådhus den 4. nov. kl. 16. Tilstede var begge de kongelige familier, den katolske og protestantiske erkebiskop og landets øverste civile og militære myndigheter samt diplomati og hoffet. I det kongelige slott avholdtes bryllupsmiddagen, og kl. 20,40 avreiste hele den belgiske kongefamilie, inkl. prins Leopold, mens prinsessen næste dag med foreldre og søstre tok sjøveien. Den 10. november foregikk så det kirkelige bryllup i St. Gudule-kirken i Bryssel. Ceremonien foretredes av kardinal van Roey som også holdt talen til brudeparret.

*

Kronprinsesse Astrid blev ikke utsatt for noe press angående sin tro. Til punkt og prikke opfylte hun de forpliktelser hun hadde påtatt sig av egen

drift gikk hun ikke mer til protestantiske gudstjenester, men overvar regelmessig sammen med sin mann den hellige messe om søndagene og på festdagene. Ingen — vel neppe hun selv — visste når hun fattet beslutningen om å konvertere, men for en så fullkommen hustru og mor som hun var må det efterhvert ha blitt et dyptfølt savn ikke å kunne møtes med mann og barn på livets mest avgjørende punkt. Den stadige kontakt med den katolske atmosfære har ikke kunnet undlate å gjøre inntrykk på den unge fyrstinnens følsomme og kjærlige sinn — men hennes alvårlige og dype natur tillot henne ikke å reagere bare på følelser — så det var først i 1928 at hun gjennom hertugen av Brabant bad kardinal van Roey anvise henne «en prest som

Dronning Astrid.

kunde veilede henne i hennes religiøse søken».

Valget falt på domherre Dessain, kardinalens privatsekretær, som gjennom sine studier i Oxford var helt fortrolig med engelsk, hvilket sprog ennå falt hertuginnen av Brabant lettere enn fransk. Intet kan være mer rørende enn det vidnesbyrd han avlegger om sin kongelige elev: en fin, usammen-satt og religiøs natur som kun ønsket å gjøre det rette og med nidkjærhet utøvet sitt bønneliv.

I to år mottok prinsessen undervisning før hun meddelte at hun nu bad om optagelse i Kirken — en beslutning hvis rekkevidde hun var helt klar over. Det var ved påsketid — men kardinalen forhastet sig ikke. Han beretter at han først drog til den eukaristiske kongress i Karthago og blev borte hele mai måned. Under sin audiens hos paven på hjemreisen kunde han meddele den hellige Fader om hertuginnens forestående konversjon, hvilken nyhet mottokes med stor og uhildet glede. Paven gav kardinalen et kostbart krusifiks med hjem til kronprinsessen og ønsket å vite når optagelsen skulde finne sted så han kunde opofre den hellige messe den dag for kronprinsessen og hennes anliggender.

Og den 5. august 1930 fant optagelsen sted i kapellet i det erkebiskopelige pale — i nærvær av kronprins Leopold, prestene Dessain og Leclerc. Som gudmor for kronprinsessen fungerte mlle. Dessain. Prinsesse Astrid var på engang lykkelig og dypt rørt — hun smilte gjennom tårer.

Også i hele landet var gleden stor da en hoffbulletin meddelte konversjonen. Kongen og dronningen samt prinsessens foreldre delte den almindelige glede, hvad et brev fra prinsesse Ingeborg til domherre Dessain gir uttrykk for.

*

Lykkelig og smilende, slik lever dronning Astrid nu i menneskers minne. «Vi har grunn til å tro», sier kardinalen til slutt — «at hennes optagelse i den katolske Kirke har gjort hennes smil enn mer strålende og hennes lykke enn mer dyp og fullkommen. Hun tok imot Guds nådes virke i sin sjel — bedre forberedelse kan man ikke ha til sin inngang i de utvalgte kongerike».

Så kom døden — plutselig og uventet rev den henne bort. — Hvorfor?

Kong Leopold spurte ikke — om og om igjen sa han kun én setning: «Vi var så lykkelige». Lykkelige — fylt av den sanne lykke som bærer ut over graven som dikteren sier:

«Je dis que le tombeau qui sur les morts se ferme.

Ouvre le firmament,

Et que ce que nous prenons pour le terme

Est le commencement».

(Jeg vet at den grav som lukker sig over de døde, åpner himmelen og at det som vi synes er slutten er begynnelsen).

Og dronning Astrid har efterlatt det beste hun kunde gi sine barn: vissheten om at forbindelsen mellom dem og henne ikke er brutt, men at de stadig

kan være henne til glede. Døden skjærer alle synlige bånd over, men ett bånd kan den ikke nå: vår bønn for sjelen som er dradd bort. Det bånd kan kun vår egen vilje overrive og denne bevissthet er vår hellige tros kanhende største gave til oss så lenge vi vandrer her på jorden og vår vandring derfor alltid er og må være «mellem graver». Vi må ta mangen avskjed mens vi lever — der felles mange tårer først av sorg og så av lengsel — men i vår bønn for våre døde kan vi stadig rekke frem og hjelpe dem og føle oss i stadig samfund med dem.

Dronning Astrids liv var fylt av kjærlighet i tanker, ord og handlinger — men aldri viste hun så stor og vidtrekkende kjærlighet mot sin ektefelle og sine barn som da hun den 5. august 1930 sluttet sig til deres tro.

Bokanmeldelse.

«HVORFOR JEG TROR PÅ OXFORDBEVEGELSEN». —

Besvart av dr. Cathrine Hambro, kommandør Lars-son, fengselsprest Selvig, misjonsprest Nikolaisen, professor Heegaard, direktør Bennett, res. kap. Smidt, journalist Ester Normann Treider, infanterikaptein Klingenberg. Forord av stortingspresident C. J. Hambro. (Blix' forlag, Oslo).

En rekke kjente navn har i denne bok formet sine personlige erfaringer om Oxfordbevegelsen og stortingspresident Habro har skrevet et forord til den. Det er selvsagt at en slik bok ikke kan anmeldes i ordets vanlige betydning, ti den er jo menneskers bekjennelse av sine helligste erfaringer. Man har bare å lytte til med den respekt man skylder hverandre som frie individer uansett om man er enlig eller ei, idet man efter evne må forsøke å få konstatert hvor nær vedkommende skribent i sin religiøse søken er kommet den objektive sannhet, sannheten selv: Gud.

Hvor langt, hvor nær er så Oxfordbevegelsen kommet denne sannhet? Idet vi nu skal søke å klarlegge det inntrykk, man mottar under lesningen av disse alvorlige og gjennomærlige redegjørelser må det straks være innlysende at nettop fordi de er så ærlige gir de et klart bilde av hver enkelt skribents personlighet og det utbytte han eller hun har hatt av sitt møte med bevegelsen. Det blir da leserens sak å lodde sig ned i dybden og finne det felles som utover det subjektive peker frem til det foromtalte objektive — til sannheten i Oxfordbevegelsen, dens substans. Ti kun den har verdi og derfor virkelig interesse — en interesse av en helt annen art enn den overfladiske, som den verdensomspennende og ofte revolusjonerende bevegelse har vakt, de fleste steder, men hvis motiv har vært sterkt inflisert av nysgjerrighet, sensasjonslyst og eksperimenterings-trang.

„St. Olav“s redaksjon

ønsker alle som leser dette
EN GOD PÅSKEFEST!

At Oxfordbevegelsen som en av skribentene sier, har forstått å vise og vekke erkjennelse hos oss av den gamle sannhet: «langt mere verd enn det røde gull det er sin Gud og sig selv å kjenne» — er således absolutt en objektiv sannhet som fremgår klart av alle disse «trosbekjennelser» — er det forresten i bevegelsens egen ånd å si at man «tror på» den? Derimot står det ikke helt klart hvor dypt selverkjennelsen anbefales å skulde gå, skjønt dette dog må sies å være av hel essensiell betydning. «Synden blir behandlet som en helt oplagt realitet», skrives der — men det fremgår ikke tydelig om selverkjennelsen skal stoppe i det øieblikk den enkelte erkjenner sig selv som synder — nb. ikke abstrakt med dette vi er alle syndige mennesker, men helt konkrete feil og forgåelser. Det er selvfølgelig et stort og revolusjonerende øieblikk når dette skjer og det kan føre mange andre store og gripende øieblikk med sig — men sannheten om ens eget jeg ligger langt dypere og man kan komme inn i en blindgate om man ut fra denne syndserkjennelse begynner å «samdele» med andre selv om det skjer i god tro og god vilje til å «vinne sjeler for Gud». Ti man er da stanset for tidlig. Det dypest i en menneskesjel er nemlig ikke synden — da vilde vi jo ikke være «lemmer på Kristi legeme». Men fordi vi så ofte stanser halvveis i vår selverkjennelse kommer vi til å stå overfor den foreteelse som er langt fra Kristi-legemsiden og hvorom en av besvarelsene sier: «Hvorfor skal Kristi armé være den eneste der soldatene er mer redde for hverandre enn for fienden?» Svaret er at vi ikke når langt nok ned i oss selv, men stanser ved den subjektive sannhet — på et plan hvor vi ikke har det fulle overblikk, men kun ser det lille vi selv har erkjent, erfart og oplevd, hvorfor vi ikke forstår våre medkristne.

Tiden vil vise om Oxfordbevegelsen kan føre sine proselytter til dette plan — til der hvor Kristus lever i menneskesjelen ifølge Pauli ord. Hvor de fire absolutter er så virkeliggjorte at de ikke mer er vilje, men substans — en integrerende del av mennesket selv. Der er enkelte tegn til at dette kan bli mulig — således skriver en av bidragsyderne: «her har Oxfordbevegelsen gjenoplevet den gamle meget omstridde og på visse hold bittært bekjempede lære om nødvendigheten av den personlige helliggjørelse. Er ikke dette et avgjørende bevis for at denne berikelse har et guddommelig innsikt?» Jo — hvis bevegelsen ved egne hjelpemidler kan gi dynamisk kraft til at denne personlige helliggjørelse realiseres gjennom det at alt settes inn på å nå frem til det absolutte? Men har den det? I øieblikket ser det unektelig ut til — og boken bestyrker dette inntrykk — at der legges mer vekt på ærlighet, sannhet, uselviskhet og kjærlighet i disse egenskapers helt jordiske skikkelse enn på det absolutt som dog står foran. Og dog er det her at målestokken ligger for hele bevegelsens religiøse verdi — dens etiske er selvvinnende. Men — «gjør ikke også hedningene dette?»

«Hvorfor jeg tror på Oxfordbevegelsen» etterlater når alt kommer til alt det inntrykk at der ikke her er tale om en religiøs bevegelse, skjønt terminologien er i orden. Den er en fortreffelig morallære med enkelte religiøse tanker spredt hist og her. Av boken fremgår det ikke om disse tanker har båret frukt i annet enn vakre og ærlige bekjennelser — om de med andre ord et annet enn illusjoner.

E. D.-V.

Herhjemme.

DUKKEVILLAEN «Funkis» er vunnet av nr. 575.

Oslo, 25. mars 1936.

Ivar Ruyter.

Th. Notenboom,

Kr. Tangstad.

OSLO. — Hs. høiærværdighet biskopen vendte tilbake i slutten av forrige uke med skib fra Rotterdam til Stavanger og Bergen. Ankomsten til Oslo fant sted Palmesøndag.

Næste nummer av «ST. OLAV» utkommer fredag den 17. april.

OSLO. — St. Vinsensforeningen hadde generalforsamling søndag 29. mars hos sogneprest mgr. H. Irgens. Det blev fremlagt og oplest årsberetning som viste at et strevsomt år var tilendebragt. Bl. a. blev herunder nevnt den uvurderlige hjelp foreningen får ved baker A. Hansens utdeling av brød til våre trengende mot våre brødkort. Det blev således ifjor (1935) utdelt 1612 kg. brød — 1,5 tonn — som koster kr. 612,56 — og som nok lettet så mangt et sprenget lite budsjett for familier med barn i nød. St. Vinsensforeningen vil herigjennem få lov til å takke bakermester A. Hansen, Bogstadveien 54 for alt brødet og hans betjening for elskverdig behandling av våre trengende. Det er filialen på Jernbanetorget som har levert alle disse brød for oss. Årsberetningen blev vedtatt. Det blev besluttet lest messe for en av foreningens trengendes sjelefred. — Husk våre bøsser i kirkene. Sådanne offer behager Gud vel!

Br. Frans.

Oslo. — St. Elisabethsøstrene hadde Maria Bebudelsesdag ikklædning av 6 noviser. Provikar mgr. Irgens forrettet, assistert av sogneprestene pater Notenboom, O. F. M., og pater de Paepe S. M. Kapellet var smykket på det vakreste og det skjønneste ritual som brukes ved «de grå søstres» ikklædning hadde en verdig ramme. Navnlig griper alltid Allehelgensritualet sinnene med usedvanlig kraft, når prestene for altret utfører det ved denne anledning. Mgr. Irgens talte over ordene: «Se jeg er Herrens tjenerinne —», de ord som novisene idag avla et synlig bevis på at de hadde tatt som livsoppgave å virkeliggjøre. Og som en av de tilstedeværende lægfolk bakefter sa: «Intet passer vel bedre på våre elskede «grå søstre» enn nettopp det at de er tjenende og aldri krever noe til gjengjeld av andre». Høitideligheten avsluttedes med sakramental velsignelse og en skjønn tysk salme sunget av søsterkorets rene klare stemmer.

RINGEBU. — Sigrid Undset holdt søndag foredrag i Ringebu kommunelokale om «Religiøst liv i katolsk tid». Foredraget som var arrangert av bygdens historielag hadde samlet en ganske stor tilhørerskare, særlig lærerstanden og bygdens gårdbrukere var godt representert. I over 2 timer holdt fru Undset forsamlingen fengslet ved å skildre det liv som utfoldet sig på det religiøse område i den tidsalder som så ofte blir fremholdt som en «mørk tidsperiode» i vår historie. Det grundige kjennskap som fru Undset sitter inne med av vår middelalderhistorie forbauset nok mange. Men de fleste tilhørere fikk nok den opfatning av hennes foredrag at hun gjennom sitt studium av Kirken i middelalderen derfor var på sin plass at hun hadde funnet veien hjem til Moderkirken. Foredraget fikk livlig bifall. Fruen har tidligere holdt samme foredrag i historielagene i Vågå og Lom. J. D.

Redaktør: Mgr. Irgens.

K. Grønli's Bok- & Akcidenstrykkeri, Oslo.